

Nodarbība “Mācos vēsturi muzejā”

Metodisks materiāls skolotājam darbam ar skolēnu grupu ekspozīcijā “Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis”

Autors: Rīgas 84. vidusskolas vēstures un filozofijas skolotāja Aija Biteniece

- 1) Izglītojošā programma ir paredzēta 10.–11. klasēm pamatkursu “Sociālās zinības un vēsture”, “Vēsture un sociālās zinātnes I” apguvei. Skolēni iegūs zināšanas un izpratni par latviešu tautas ceļu uz savu valsti no dzimtbūšanas atcelšanas līdz agrārajai reformai (19. gs.–20. gs. 20.–30. gadi). Ekspozīcijā “Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis.” jaunieši izstrādās pētījumu un rakstīs recenziju. Programmas ilgums: 1,5 h;
- 2) izglītojošo programmu var izmantot 12. klasēm padziļinātā kursa “Vēsture II” apguvei, tā padziļinās zināšanas un izpratni par latviešu tautas ceļu uz savu valsti no dzimtbūšanas atcelšanas līdz agrārajai reformai (19. gs.–20. gs. 20.–30. gadi). Ekspozīcijā “Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis” jaunieši pētīs materiālus un rakstīs argumentētu eseju par piedāvātiem tematiem. Programmas ilgums: 2 h

Nodarbību “Mācos vēsturi muzejā”

mērķis, pamatojums, mērķauditorija un norise:

1. Mērķis un pamatojums

Nodarbības veidotas, lai īstenotu valsts vispārējās vidējās izglītības standartā iekļautos uzdevumus:

3.1. attīstīt vispusīgu un padziļinātu izpratni par tādām vērtībām kā [...], kultūra, latviešu valoda un Latvijas valsts, veidojot vērtējošu un apzinātu attieksmi, atbildību par sevi un citiem, savu rīcību, Latvijas valsti un globālām norisēm;

3.2. vispārināt un padziļināt pamatzinātnē iegūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtības un tikumus [...];

3.3. veicināt individualizētu iedziļināšanos un specializēšanos atsevišķās mācību jomās, [...];

3.4. nostiprināt un attīstīt dažādos kontekstos un mācību jomās nepieciešamās [...] caurviju prasmes, lai prastu un vēlētos patstāvīgi mācīties mūža garumā, plānotu un vadītu savu izziņas procesu, veidotu pozitīvas attiecības un pieņemtu atbildīgus lēmumus:

5.2.3. pašvadīta mācīšanās – [...] Izmanto kritērijus darba izvērtēšanai un pilnveidošanai, gūto pieredzi apkopo un izmanto turpmāk. [...];

5.2.4. sadarbība – skolēns veiksmīgi sadarbojas [...] grupā, [...] izmanto tās dalībnieku daudzveidīgas zināšanas, prasmes un pieredzi, lai nonāktu pie labākā iespējamā rezultāta[...]

5.2.5. pilsoniskā līdzdalība – skolēns, raksturojot kopsakarības vietējās apkaimes, valsts un globālā mērogā, skaidro savu iesaisti daudzpusīgos procesos un savas rīcības sekas. [...] Pamato noteikumu nepieciešamību, ievēro tos un veicina pārmaiņas, argumentējot to nepieciešamību.

Nodarbībā “Mācos vēsturi muzejā” plānoti vidusskolēnam sasniedzamie rezultāti sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā vispārīgajā (S.V.), optimālajā līmenī (S.O.) un augstākajā līmenī (S.A.):

S.O.1.6. Izmantojot piemērus no pagātnes un tagadnes, diskutē par nacionālās identitātes lomu valstiskās identitātes veidošanā, valstsgribas, valstiskuma un nepārtrauktības stiprināšanā.

S.A.1.9. Analizē sabiedrības noslāņošanos un sociālās mobilitātes iespējas dažādos laikos un vidēs.

S.O.2.4. [...] Diskutē par leģitimitāti un demokrātiskām vērtībām, Latvijas pilsoniskās sabiedrības veidošanos un attīstību.

S.O.4.3. Iesaistās kultūrvēsturiskā mantojuma kopšanā un saglabāšanā[...].

S.A.4.4. Izpēta un pierāda kultūras mantojuma kā kopīgas vēsturiskās atmiņas avota nozīmi, tā lomu etniskās un nacionālās identitātes stiprināšanā, lai veidotu saikni ar pagātni.

S.V. 5.3. Analizējot indivīda rīcības piemērus dažādās vēstures situācijās, skaidro, kā cilvēka individuālās īpašības un vēsturiskie apstākļi ietekmē cilvēka un sabiedrības mijiedarbību.

S.V. 5.4. Izmantojot konkrētus piemērus, pamato, ka ikvienas nācijas vēsture ir unikāla, bet vienlaikus tā ir arī pasaules vēstures sastāvdaļa.

S.O.5.4. Pēta vēsturisko notikumu daudzveidību lokālajā, nacionālajā [...] līmenī, to cēloņsakarības, analizējot sabiedrības attīstības procesus.

S.O.5.5. Argumentē, ka indivīda rīcību dažādos vēstures posmos nosaka gan cilvēka individuālās īpašības, gan arī vēstures situācijas, lai skaidrotu cilvēka un sabiedrības mijiedarbības pamatprincipus un modelētu savu rīcību.

S.O.5.6. Izvērtē faktus par nācijas vēsturi, lai pamatotu, ka ikvienai nācijai ir savs vēstures stāsts par "kopīgo pagātni".

S.O.5.7. Skaidro, kā vēsturē notikusi cīņa par resursiem, kā resursu pieejamība ietekmējusi vēstures gaitu, kā vide un saimniecība mijiedarbojas ar sabiedrību un tās kultūru pagātnē un mūsdienās.

S.V. 6.1. Atrod, atlasa, novērtē un izmanto informāciju saskaņā ar [...] mācību mērķiem.

S.O.6.1. Salīdzina informācijas avotu daudzveidību pēc noteiktiem kritērijiem, nosaka to uzticamību. [...] Izmanto uzticamos avotos gūto informāciju saviem mācību mērķiem.

2. Mērķauditorija

Darba lapas izstrādātas vidusskolēniem, kuri apgūst “Sociālās zinības un vēsture”, “Vēsture un sociālās zinātnes I” un “Vēsture II”. Ieteicamais (bet ne vienīgais) darba lapu izmantošanas veids:

- Darba lapas Nr.1 un Nr.2 “Sociālās zinības un vēsture”, “Vēsture un sociālās zinātnes I” – pamatkursiem;
- Darba lapas Nr.3 – padziļinātajam kursam “Vēsture II”.

3. Norise

- Nodarbības “Mācos vēsturi muzejā” vadītājs sākumā, aptuveni vietā pie ratnīcas, jautājumu/ atbilžu formā izskaidro visai grupai ēku – pārvaldnieka, smēdes, pirts, klaušinieku mājas, u.c. izvietojumu; tad, izvedot cauri Klaušinieku mājai, iepazīstina ar ekspozīcijas koncepciju visu grupu.
- Skolēni tiek iepazīstināti ar muzeja ekspozīcijas tēmu sarakstu (saņem lapu ar tēmu sarakstu).
- Skolēni izklīst pa muzeju, lai izvēlētos, kuru tēmu pētīs.
- skolēni nodarbībā muzejā veic Pētījumu (Darba lapa Nr.2), mājās raksta Recenziju (Darba lapa Nr.1).
- Ieteicams Pētījumu (Darba lapa Nr.2) un Argumentēto atbildi (Darba lapa Nr.3) izstrādāt pa pāriem savukārt Recenziju (Darba lapa Nr.1) rakstīt individuāli.
- Nodarbībām nepieciešami krēsli katram dalībniekam un paliktņi rakstīšanai.
- Kopīgais katras nodarbības ilgums 2 stundas (120 minūtes).
- Ieteicams skolotājiem nodarbībās “Mācos vēsturi muzejā” paveikto vērtēt formatīvi pēc kritērijiem (skat. darba lapās).

Turaidas muzejrezervāta izglītojošās programma

“Mācos vēsturi muzejā!”

DARBA LAPA Nr.1

Recenzija par ekspozīciju "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis"

PRASME: Sagatavot recenziju par vēstures muzeja ekspozīciju.

UZDEVUMS. Uzraksti recenziju par ekspozīciju "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis"!

Recenzijas saturs un struktūra:

Ievadā:

1. Izveido nelielu ieskatu par muzeja ekspozīciju kopumā (kādas priekšmetu grupas ir pamatā, to hronoloģiskais ietvars).
2. Raksturo ekspozīcijas atrašanās vietu muzejrezervāta teritorijā un pamato tās nozīmi (kur muzeja teritorijā atrodas Kļaušinieku māja, kāpēc, tavuprāt, ekspozīcija iekārtota kļaušinieku mājā).
3. Īsi pamato muzeja ekspozīcijas aktualitāti (kāpēc 21.gs. Latvijas iedzīvotājiem, kā arī viesiem būtu vērts apmeklēt šo vēstures izstādi).

Iztirzājumā

4. Ekspozīcijas satura analīze, plusi un mīnusi:
 - a) izvērtē eksponātu izkārtojuma jēgu (kādos veidos tas tiek nodots skatītājam, vai ir digitālie risinājumi, vai ir informācija arī svešvalodās, vai mākslinieciskie efekti palīdz atklāt satura līniju un palīdz izcelt muzeja krājuma priekšmetus);
 - b) izveido ekspozīcijas aprakstu, (kāpēc tā sadalīta trīs daļās – “Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis”, īsi raksturot visu trīs telpu nozīmi un eksponātus tajās);
 - c) novērtē eksponātu novietojumu (kā kopumā eksponāti ir izvietoti, vai tas traucē vai palīdz iegūt priekšstatu par ekspozīcijas pamatideju);
 - d) apraksti atmosfēru muzejā (kā gaisma, skaņas, smaržas aicina uztvert ekspozīciju vai otrādi);
 - e) uzraksti, ja ir trūkumi ekspozīcijā (kādi ir šķēršļi, kas traucē iegūt un uztvert informāciju).

Nobeigumā

5. Kopsavilkums – jāuzraksta sava vērtējošā attieksme par ekspozīciju kopumā (vai patīk ekspozīcija vai nē).
6. Secinājumi (kas bija vērtīgākais ekspozīcijā un ko deva tās izpēte).
7. Ieteikumi (kas būtu jādara muzejam ar ekspozīciju turpmāk).

<i>Recenzija par ekspozīciju vēstures muzejā</i>				
<i>Kritēriji</i>	<i>Sācis apgūt</i>	<i>Turpina apgūt</i>	<i>Apguvis</i>	<i>Apguvis padziļināti</i>
Recenzijas satura analīze	<i>Darbā virspusēji pastāstīts par muzeju.</i>	<i>Recenzijā ir atbilstoši un korekti izstrādāti vismaz 4 no uzdevumā ietvertajiem 7 punktiem.</i>	<i>Recenzijā ir atbilstoši un korekti izstrādāti visi no uzdevumā ietvertajiem punktiem. Pamatots ar savu viedokli.</i>	<i>Recenzijā ir atbilstoši un korekti izstrādāti visi no uzdevumā ietvertajiem punktiem. Pamatots ar savu viedokli, kas balstīts konteksta pārzināšanā.</i>
Ekspozīcijas apraksts (4.b)	<i>Apraksts liecina, ka ekspozīcijas ideja nav uztverta.</i>	<i>Vispārīgs apraksts.</i>	<i>Aprakstā skaidrota atsevišķas ekspozīcijas daļas pamatideja un eksponāti, kas to raksturo.</i>	<i>Aprakstā skaidrota katras telpas pamatideja un eksponāti, kas to raksturo.</i>
Recenzijas struktūra	<i>Ekspozīcijas apraksts īss – pāris teikumi – un nav strukturēts.</i>	<i>Recenzija sastāv no ekspozīcijas apraksta, kas nav strukturēts.</i>	<i>Daļēji strukturēta, ir kāda no dotajām daļām.</i>	<i>Saturiski strukturēta pēc dotajām daļām – ievads, iztirzājums, nobeigums.</i>

Recenzija

[illegible]

“Mācos vēsturi muzejā!”

DARBA LAPA Nr. 2

Pētījums ekspozīcijā "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis"**PRASME:** Veikt pētījumu vēstures muzeja ekspozīcijā.

UZDEVUMS. Izveidojiet divatā vai individuāli pētījumu par vienu no ekspozīcijas "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis" objektiem/stacijām!

Pētījuma darbības soli:

1. Izvēlies tēmu.
2. Veic pieejamo vēstures un informācijas avotu apzināšanu.
3. Formulē pētījuma jautājumu.
4. Izvirzi pētniecības mērķi: (“Noskaidrot..” pētāmo jautājumu)
5. Nosaki pētniecības uzdevumus.
6. Pieraksti izpētīto brīvā stāstījuma formā.
7. Veic secinājumus.

Pētnieciskā darbība vēsturē				
Kritēriji	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
1. Pētījuma tēma	Noformulēta nevis tēma, bet pētāmā problēma..	Tēma noformulēta virspusēji, neskaidri.	Tēma ir noformulēta atbilstoši, korekti un skaidri formulēta.	
2. Vēstures/ informācijas avotu atlase	Izmantota tēmai, pētāmajam jautājumam neatbilstoša informācija.	Izmantota tēmai, pētāmajam jautājumam daļēji atbilstoša informācija.	Izmantota tēmai, pētāmajam jautājumam atbilstoša informācija.	
3. Pētāmais jautājums	Nav noformulēts jautājums bet mērķis, tēma, u.c..	Pētāmais jautājums ir formulēts neskaidri.	Ir noformulēts korekts pētāmais jautājums.	Ir noformulēts aktuāls un korekts pētāmais jautājums.
4. Pētījuma mērķis	Izvirzītais mērķis nav saistīts ar pētāmo jautājumu.	Izvirzītais mērķis ir saistīts ar pētāmo jautājumu, bet noformulēts neskaidri.	Izvirzītais mērķis ir saistīts ar pētāmo jautājumu.	
5. Pētniecības uzdevumi	Izvirzītajiem uzdevumiem nav saistības ar pētāmo jautājumu.	Izvirzītie uzdevumi daļēji izriet no pētāmā jautājuma.	Uzdevumi izvirzīti atbilstoši pētāmajam jautājumam.	
6. Pētījuma apraksts	Apraksts nav saistīts ar pētījuma jautājumu, mērķi un uzdevumiem.	Apraksts ir virspusējs, ir saistīts ar pētījuma jautājumu, mērķi un uzdevumiem, ir būtiskas neprecizitātes, kas traucē uztvert domu.	Apraksts ir saistīts ar pētījuma jautājumu, mērķi un uzdevumiem, ir neprecizitātes faktos un/vai nepietiekama izpratne vēstures cēloņsakarībās.	Apraksts ir saistīts ar pētījuma jautājumu, mērķi un uzdevumiem, ir precīzi izvēlēti fakti un demonstrēta izpratne vēstures cēloņsakarībās.
7. Secinājumi	Secinājumi nav saistīti ar pētāmo jautājumu	Secinājumi sniedz daļēju atbildi uz pētāmo jautājumu.	Secinājumi sniedz atbildi uz pētāmo jautājumu.	

Pētījums

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

6. _____

7. _____

Tēmu saraksts (Pētījuma izstrādei)

Stenda numurs	Tēma
Klaušinieks	
4.	Klaušinieka darbarīki un lauku darbi
5.	Brīvība bez zemes. Likumi
8.	Zemnieka kārta un pagasts
9.	Klaušinieku ģimene un sadzīve
10.	Ticība
11.	Valoda
12.,13.	Pamatizglītības ceļa sākums visiem. Skolnieki un mācības
14.	Zemnieku protesti un sekas
15.,5.	Hamilkārs fon Felkerzāms. 1849.g.Vidzemes zemnieku pagaidu likumi
Saimnieks	
17.	Atmoda. Jaunlatvieši. Tautskolotāji
18.	Izrāviens. Ekonomiskā brīvība
19.	Ikdiena un vērtības 19.gs.beigās/20.gs.s.
20.	Tehniskie sasniegumi 19.gs.beigās/20.gs.s. lauksaimniecībā
21.	Izglītība 19.gs.beigās/20.gs.s.
22.	Prese un pagasta pārvalde
25.	Jaunā strāva un sociāldemokrātiskā kustība
26.	Ceļošana, izglītības iespējas Eiropā
Pilsonis	
28.	1905.gada revolūcija
30.	Karš un valstiskuma ideja
31.	Latviešu kultūra un nacionālā identitāte
32.	Trīs valstiskuma ceļi
34.	Aizstāvēt savu valsti
35.	Agrārā reforma

Turaidas muzejrezervāta izglītojošās programma
“Mācos vēsturi muzejā!”

DARBA LAPA Nr.3**Argumentēta atbilde, izmantojot ekspozīcijā "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis" pieejamo informāciju un savas zināšanas.**

PRASME: Argumentēt viedokli, izmantojot vēstures muzeja ekspozīcijā pieejamo informāciju.

UZDEVUMS. Izpēti ekspozīciju "Ceļā uz Latvijas valsti. Kļaušinieks. Saimnieks. Pilsonis" un izpildi uzdoto:

1. variants. Uzskata, ka lauku pašpārvaldes attīstībai Vidzemē no dzimtbūšanas atcelšanas Vidzemē 1819.gadā līdz Latvijas valsts izveidei 1918.gadā bija liela loma latviešu tautas valstiskuma apziņas tapšanā. Argumentē, cik lielā mērā viedoklim var piekrist! (Ieteicams izmantot standus Nr.8, 22, 28, 32).
2. variants. Pastāv viedoklis, ka izglītības attīstība bija ļoti būtisks faktors pilsoniskās sabiedrības veidošanās laikā, un Vidzemē pamatizglītības attīstība bija nozīmīga pēc 1866.gada pašvaldības reformas, nevis pēc dzimtbūšanas atcelšanas 1819.gadā. Argumentē, cik lielā mērā viedoklim var piekrist!
3. variants. Argumentē, cik lielā mērā var piekrist viedoklim, ka vācbaltu muižniecība nevēlējās latviešu zemnieku politisko un ekonomisko patstāvību. (Ieteicams izmantot standus Nr.5,6,12,15).

Argumentētas atbildes rakstīšanas soli:

1. Formulē savu apgalvojumu.
2. Pierādi to ar precīziem atbilstošiem faktiem.
3. Pamato to ar loģiskiem secinājumiem.
4. Uzraksti un atspēko konkurējošo apgalvojumu.

<i>Argumentētas atbildes veidošana vēsturē</i>				
<i>Kritēriji</i>	<i>Sācis apgūt</i>	<i>Turpina apgūt</i>	<i>Apguvis</i>	<i>Apguvis padziļināti</i>
Formulē apgalvojumu	Formulē apgalvojumu, kas tikai daļēji atbilst analizējamam tematam, pieteiktai problēmai vai jautājumam.	Formulē apgalvojumu, kas ir pārāk vispārīgs un nav pietiekams, lai atklātu analizējamo tematu, pieteikto problēmu vai jautājumu.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam.	Formulē skaidru un precīzu apgalvojumu, kas pilnībā atbilst pieteiktajai problēmai vai jautājumam. Izvēlēts problēmai vai jautājumam atbilstošākais/ būtiskākais apgalvojums.
Pierāda apgalvojumu	Pierāda apgalvojumu ar vienpusēji atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistīti ar apgalvojumu.	Apgalvojuma pierādījumam atlasa spriedumu, kas ir vispārīgi un nav pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu.	Pierāda apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu, un noder cēloņsakarību konstatēšanai.	Pierāda apgalvojumu ar daudzveidīgiem, precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, vispārina un meklē likumsakarības, kuras iespējams attiecināt uz jaunu kontekstu.
Pamato apgalvojumu	Veido nepilnīgu sasaisti starp apgalvojumu un pamatojumu, Argumentācija ir formulēta neskaidri.	Sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, pamatojuma struktūra ir neskaidra, izklāstā trūkst loģiska secīguma, pielaistas loģikas kļūdas.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus.	Precīzi un pilnvērtīgi sasaista apgalvojumu ar tā pamatojumu, izmantojot loģisku un saprotamu pamatojuma struktūru. Izvirza loģiskus secinājumus, kuri ir derīgi starpdisciplināru problēmu risināšanai un cēloņsakarību konstatēšanai.
Atspēko konkurējošo apgalvojumu	Definē konkurējošo apgalvojumu, bet tas nav atspēkots.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar vienpusēji atlasītiem spriedumiem un savu pieredzi, nevis faktiem, pierādījumi nav saistīti ar apgalvojumu.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu pierādījumam atlasa spriedumus, kas ir vispārīgi un nav pietiekami, lai pierādītu apgalvojumu.	Atspēko konkurējošo apgalvojumu ar precīziem, iederīgiem un faktos balstītiem spriedumiem, kas ir pietiekami, lai atspēkotu apgalvojumu.
Zināšanas un izpratne	Zināšanas atbildē demonstrētas kā aprakstošs stāstījums; nav tieši saistītas ar apgalvojumu; lielākoties neprecīzas un vispārīgas.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: izvēlētas atbilstoši tematam un apgalvojumam; dažviet nav vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu, vietām var būt aprakstošas; ir būtiskas neprecizitātes, kas traucē uztvert domu; dažviet neprecīzas un vispārīgas; šauras zināšanu spektrs.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; lielākoties loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; lielākoties ir precīzas un patiesas; plaša spektra, bet atsevišķos gadījumos nedemonstrē dziļu izpratni.	Atbildē demonstrētās zināšanas ir: pārdomāti un loģiski izvēlētas; vērstas uz apgalvojuma pierādīšanu; loģiski iekļaujas argumenta struktūrā; vienmēr ir precīzas un patiesas; plaša spektra. Demonstrē dziļu izpratni.

[illegible]